

Skillnader i kursklassificering spelar en liten roll för lärosätenas möjligheter att nå sina takbelopp

Resurstilldelningssystemet för grundläggande utbildning innebär att universitet och högskolor får ersättning för antal helårsstudenter och helårsprestationer upp till det takbelopp som finns angivet i regleringsbrevet. Ersättningsnivåerna skiljer sig mellan utbildningsområden, men är samma för alla lärosäten.

Varje kurs eller del av kurs vid ett lärosäte klassificeras inom ett utbildningsområde. Lärosätenas klassificering av kurser är viktig eftersom den avgör den ersättning lärosätena får för varje kurs, och den påverkar därmed deras möjligheter att nå sina takbelopp. Ett sätt att beskriva kursklassificeringen är att genom statistik följa upp hur lärosätena har klassificerat sina ämnen i utbildningsområden.

Uppföljning av lärosätenas klassificering av kurser

I mars 2003 redovisade Högskoleverket ett regeringsuppdrag beträffande riktlinjer för klassificering av kurser i utbildningsområden. Arbetet genomfördes framför allt genom att med hjälp av statistik analysera skillnader i hur lärosätena klassificerade ämnen, och att sedan belysa vilken betydelse denna skillnad hade för lärosätenas möjligheter att uppnå sina takbelopp. Förutom förslag på vad riktlinjer för att hantera klassificeringsfrågorna ska innehålla, framförde Högskoleverket att lärosätenas klassificering bör följas upp regelbundet. En sådan uppföljning bör göras genom att Högskoleverket återkommande redovisar statistik över lärosätenas klassificering av ämnen. Syftet är att statistiken ska öka genomskinligheten i systemet med kursklassificering.

Denna analys är alltså en uppföljning av lärosätenas klassificering i linje med Högskoleverkets eget förslag.

Statistiken omfattar 98 procent av samtliga helårsstudenter

Materialet baseras på uppgifter i Ladok¹ för år 2003. Uppgifterna har sammanställts av SCB. Uppdragsutbildningar, kvalificerad yrkesutbildning (KY), basår, preparandutbildning och stödundervisning i svenska ingår inte. Materialet omfattar 293 000 helårsstudenter. Antalet helårsstudenter som inte finns med i materialet (från högskolor som inte rapporterar i Ladok) är cirka 6 000. Det är framför allt helårsstudenter från de konstnärliga högskolorna och från Handelshögskolan i Stockholm som saknas.

Klassificeringen av ämnen är gjord i nivåer. Den lägsta nivån utgörs av inämnerna, som är den nivå som lärosätena rapporterar in på. Det finns ungefär 400 inämnerna. När flera snarlika ämnen rapporterats in från olika universitet och högskolor har SCB grupperat dem till ett utämne. Utämnena är i sin tur samlade i ämnesgrupper.

---

¹ Ladok är ett studiedokumentationssystem som 36 lärosäten är anslutna till.

Det bör poängteras att det inte är säkert att de kurser som jämförs i statistiken är identiska utbildningar. Det har att göra med att det är Högskoleverket och SCB som har definierat hur grupperingen av inämnena i utämnena och ämnesgrupper ser ut. Olika lärosäten skulle alltså kunna rapportera in kurser med samma innehåll på olika inämnena. Lärosätens klassificering av kurser i inämnena – vilken bara görs för statistikändamål – skulle alltså kunna vara en felkälla. Utgångspunkten är dock att lärosätena känner systemet tillräckligt väl för att sortera in sina utbildningar på korrekt sätt. Ett problem i statistiken är emellertid att en så stor andel som åtta procent av helårsstudenterna är registrerade inom det inämne som kallas för "Övriga ämnen", och som därmed inte går att analysera utifrån ersättningsnivåer.

Ersättningsnivåerna varierar mellan utbildningsområden

Ersättningsnivåerna för de olika utbildningsområdena varierar stort. Utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi har förvisso från år 2002 fått höjda ersättningsbelopp relativt övriga utbildningsområden, men har fortfarande den klart lägsta ersättningsnivån.

Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer 2003

Utbildningsområde	Ersättning för helårsstudent	Ersättning för helårsprestation
Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, juridiskt, teologiskt	16 555	16 309
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	41 760	35 986
Vård	46 385	40 178
Odontologiskt	38 359	44 687
Medicinskt	51 835	63 054
Undervisning (allmänt utbildningsområde och övrig verksamhetsförlagd utbildning)	30 279	35 663
Övrigt (journalist, bibliotekarie m.m.)	35 039	28 466
Design	123 638	75 339
Konst	175 526	75 361
Musik	106 665	67 447
Opera	254 196	152 064
Teater	245 804	122 434
Media	250 841	200 957
Dans	172 874	95 520
Idrott	90 085	41 692

I denna PM görs analys endast avseende helårsstudenter och ersättning för helårsstudenter.

Lärosätet får bara klassificera kurser och avräkna mot de utbildningsområden som det har tillstånd att ge utbildning inom. I regleringsbrev för universitet och högskolor anges vilka utbildningsområden som respektive lärosäte får bedriva verksamhet inom och därmed avräkna mot.

De flesta lärosäten ligger nära genomsnittet

Eftersom lärosätenas klassificering av kurser är väsentlig för deras ekonomiska ersättning är det intressant att undersöka om skillnader i klassificering har haft betydelse för lärosätenas möjligheter att nå sina takbelopp.

En sådan undersökning har gjorts genom att vi först har beräknat den ersättning som lärosätena har fått för sin befintliga klassificering och därefter jämfört den med den ersättning som de skulle ha fått om de hade klassificerat ämnet på samma sätt som det genomsnittliga lärosätet. Har lärosätets totala ersättning blivit mycket högre eller mycket lägre än genomsnittet på grund av den klassificering av kurser de har gjort? Denna analys är gjord för varje inämne, alltså på den nivå som lärosätet rapporterar in sina kurser till SCB.

Nedan finns en tabell som visar hur nära de olika lärosätena ligger den ersättning som de skulle ha fått totalt sett om de hade klassificerat varje inämne enligt genomsnittet. En kvot på 1,000 betyder att lärosätet beräknats få samma ersättning för sin befintliga klassificering som det skulle ha fått om det klassificerat sina helårsstudenter enligt genomsnittet. Om lärosätet har en kvot under 1,000 innebär det att den ersättning man beräknas ha fått är mindre än den ersättning man skulle ha fått om man hade klassificerat på ett genomsnittligt sätt. Om kvoten är över 1,000 har man däremot fått högre ersättning än vid en genomsnittlig klassificering.

Det är dock viktigt att påpeka att kvoten inte mäter huruvida den klassificering som har gjorts är rätt eller fel och kvoten mäter alltså heller inte hur nära eller långt ifrån den "rätta" klassificeringen som lärosätena ligger. Den mäter endast relationen till en genomsnittlig klassificering.

Som man kan utläsa ur tabellen ligger de flesta lärosäten nära den totala ersättning som de skulle ha fått om de hade klassificerat som genomsnittet inom varje inämne, men för några lärosäten ger skillnader i ersättning ett visst ekonomiskt utslag. Fem lärosäten har en ersättning som avviker med mer än fem procent från den ersättning som de skulle ha fått vid en genomsnittlig klassificering: Växjö universitet, Örebro universitet, Högskolan Dalarna, Högskolan i Halmstad och Högskolan i Trollhättan/Uddevalla.

För de flesta lärosäten har jämförelsekvoten legat på ungefär samma nivå åren 2001–2003. För några lärosäten har dock kvoten förändrats under denna period. Växjö universitet som hade en mycket låg jämförelsekvot 2001 hade 2003 närmast sig genomsnittet. Högskolan Dalarna låg över genomsnittet alla åren, och hade dessutom en konstant ökande jämförelsekvot. Högskolan på Gotland låg också över genomsnittet alla åren, men hade å andra sidan kraftigt minskat sin jämförelsekvot 2003 jämfört med 2001.

Jämförelsekvoter per lärosäte 2001–2003

	2001	2002	2003	Avvikelse från genomsnittet 2003 (%)
Uppsala universitet	0,991	0,985	0,974	-2,6
Lunds universitet	0,999	1,001	1,001	+0,1
Göteborgs universitet	1,014	1,014	1,008	+0,8
Stockholms universitet	0,995	1,002	0,996	-0,4
Umeå universitet	0,997	0,990	0,988	-1,2
Linköpings universitet	1,001	0,996	0,985	-1,5
Karolinska institutet	0,988	0,991	0,991	-0,9
Kungl. Tekniska högskolan	1,002	0,999	0,997	-0,3
Chalmers tekniska högskola	1,013	1,012	1,012	+1,2
Luleå tekniska universitet	1,019	1,021	1,044	+4,4
Sveriges lantbruksuniversitet	1,033	1,037	1,026	+2,6
Karlstads universitet	0,945	0,955	0,980	-2,0
Växjö universitet	0,899	0,922	0,945	-5,5
Örebro universitet	1,050	1,071	1,062	+6,2
Blekinge tekniska högskola	1,031	1,026	1,025	+2,5
Högskolan i Jönköping	0,986	0,983	0,973	-2,7
Högskolan i Kalmar	0,999	0,991	0,991	-0,9
Malmö högskola	1,011	1,005	1,029	+2,9
Mitthögskolan	1,004	0,999	1,006	+0,6
Mälardalens högskola	0,975	0,988	0,988	-1,2
Högskolan i Borås	1,008	0,996	1,005	+0,5
Högskolan Dalarna	1,058	1,095	1,155	+15,5
Högskolan på Gotland	1,101	1,093	1,044	+4,4
Högskolan i Gävle	1,022	1,019	1,002	+0,2
Högskolan i Halmstad	0,935	0,905	0,907	-8,3
Högskolan Kristianstad	0,955	0,950	0,951	-4,9
Högskolan i Skövde	1,025	1,032	1,019	+1,9
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	0,917	0,911	0,922	-7,8
Lärarhögskolan i Stockholm	1,031	1,014	1,010	+1,0
Södertörns högskola	0,968	0,978	0,977	-2,3

Beräkningarna innehåller inte ersättningarna för inämnet "Övriga ämnen".

Tabellen visar lärosäten som redovisat mer än 1 000 helårsstudenter i Ladok 2003.

Vilka ämnen är det som påverkar mest?

De ämnen som starkast påverkar att lärosäten ligger långt ifrån jämförelsekvoten kan delas in i två grupper. Den ena gruppen utgörs av ämnen som vissa lärosäten har klassificerat i ett utbildningsområde med väldigt hög ersättningsnivå. Så är fallet inom t.ex. ämnena idrott och musik. De lärosäten som har låg jämförelsekvot har ofta inte rätt att klassificera inom dessa utbildningsområden. Det är också en fråga om att ett ämne kan skilja sig åt innehållsmässigt beroende på sammanhang. Det gäller exempelvis för ämnet arbetsvetenskap som vid vissa lärosäten är ett tekniskt ämne och vid andra lärosäten är ett samhällsvetenskapligt ämne. Så är också fallet med ämnet psykologi där ämnets innehåll skiljer sig åt beroende på om det ingår i psykologutbildningen eller ges som fristående kurs.

Klassificering av inämnet psykologi i utbildningsområden, år 2003

	H, S (%)	Medicin (%)	N, T (%)	Vård (%)	Undervisn. (%)	Antal hst
Uppsala universitet	82	7	11			173
Lunds universitet	65	35				822
Göteborgs universitet	69	31				905
Stockholms universitet	39	58	2		1	742
Umeå universitet	90		1	8		275
Linköpings universitet	67	33				353
Luleå tekniska universitet	76		10	13	1	180
Karlstads universitet	99			1		272
Växjö universitet	98			2		200
Örebro universitet	82	9	9			386
Högskolan i Jönköping	100					154
Högskolan i Kalmar	100					117
Mitthögskolan	51			49		325
Mälardalens högskola	100					345
Högskolan i Borås	100					269
Högskolan i Gävle	50		50			160
Högskolan i Halmstad	100					201
Högskolan Kristianstad	91		9			210
Högskolan i Trollhättan/Uddev.	94		6			164

Tabellen redovisar lärosäten med mer än 100 helårsstudenter i inämnet psykologi.

Uppsala universitet och Umeå universitet har dessutom många helårsstudenter i inämnet tillämpad psykologi, vilket inte ingår i denna tabell.

I den andra gruppen finns ämnen som har ett stort antal helårsstudenter, och där den genomsnittliga klassificeringen är delad mellan utbildningsområden som har en viss skillnad i ersättningsnivå. De lärosäten som har en låg jämförelsekvot har i större utsträckning än genomsnittet klassificerat sina helårsstudenter i dessa ämnen i framför allt samhällsvetenskapligt utbildningsområde. De lärosäten som har en hög jämförelsekvot har däremot klassificerat en större del av sina helårsstudenter i utbildningsområdena

naturvetenskap, teknik, vård eller undervisning. Eftersom det handlar om en så stor del av lärosätets totala antal helårsstudenter får det utslag på den sammantagna jämförelsekvoten. Exempel på denna typ av ämnen är företagsekonomi och pedagogik. I tabellen nedan visas klassificeringen för företagsekonomi, som är det inämne som har flest helårsstudenter.

Klassificering av inämnet företagsekonomi i utbildningsområden, år 2003

	H, S, J (%)	N, T (%)	Övriga utb.omr.(%)	Antal hst
Uppsala universitet	100			1 115
Lunds universitet	97	3		1 970
Göteborgs universitet	100			1 510
Stockholms universitet	100			2 692
Umeå universitet	99	1		971
Linköpings universitet	100			690
Luleå tekniska universitet	96	4		603
Sveriges lantbruksuniversitet	88	11	1	266
Karlstads universitet	100			703
Växjö universitet	98	2		1 312
Örebro universitet	89	11		940
Blekinge tekniska högskola	63	37		383
Högskolan i Jönköping	88	12		834
Högskolan i Kalmar	100			788
Mitthögskolan	100			714
Mälardalens högskola	100			1 010
Högskolan i Borås	96	4		647
Högskolan Dalarna	100			455
Högskolan på Gotland	99	1		171
Högskolan i Gävle	92	8		910
Högskolan i Halmstad	99	1		660
Högskolan Kristianstad	100			369
Högskolan i Skövde	100			238
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	100			418
Södertörns högskola	100			1 341

Tabellen redovisar lärosäten med mer än 100 helårsstudenter i inämnet företagsekonomi.

Pivottabell över klassificeringen av samtliga inämnen

En pivottabell över lärosätenas klassificering av helårsstudenter inom olika ämnen och utbildningsområden kan fås genom att via e-post kontakta Ingeborg Landgren (fornamn.efternamn@hsv.se). Tabellen går att fördela på inämnescnivå.